

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Шамрука Олега Павловича
«Психологічні особливості формування організованості у майбутніх
співробітників державної пенітенціарної служби України», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за
спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія**

Будь-яка професійна діяльність потребує не просто наявності у фахівця цілого спектру окремих професійно-важливих індивідуальних якостей, але й вимагає від нього спроможності в потрібний момент застосовувати комплекси необхідних якостей, забезпечуючи впорядкованість та своєчасність діяльності. Умовою такої інтеграції якостей професіонала навколо певних завдань та ситуацій діяльності є наявність такої системної властивості, як організованість. Дисертаційне дослідження Шамрука О.П. присвячене проблемі формування організованості у майбутніх професіоналів на етапі опанування професією в умовах навчального закладу у прив'язці до конкретики змісту та умов майбутньої діяльності. Шлях врахування загального та специфічного у їх поєднанні відкрив перед автором можливість розробки дієвої програми формування організованості в умовах профільного навчального закладу. З огляду на виняткове місце організованості у детермінації професійної успішності фахівця, зайнятого складною та специфічною діяльністю, актуальність дисертаційного дослідження не викликає сумнівів. Мова при цьому йде не тільки про актуальність з позицій запитів кримінально-виконавчої служби, але й про актуальність дослідження з позицій системи професійної освіти в цілому. Відповіді на ціле коло важливих питань теоретичного порядку здатні створити основу для практичних розробок з урахуванням специфіки тих чи інших професій, і в цьому сенсі дисертаційне дослідження, виконане Олегом Шамруком, можна розглядати як актуальне і поза межами відомчої системи професійної освіти.

За своєю структурою та логікою дисертаційне дослідження побудоване

адекватно меті – виявити та обґрунтувати психологічні особливості організованості майбутніх офіцерів пенітенціарної служби та експериментально перевірити програму її формування.

Проведений у першому розділі дисертаційного дослідження аналіз існуючих підходів до розуміння феномену організованості створив належну основу для наступних кроків, зокрема для розробки психологічної моделі організованості, спектр компонентів якої окреслює досліджувану якість. Орієнтація на системний підхід, акцентована автором у визначенні об'єкту дослідження, відіграла свою продуктивну роль у формуванні цілісного бачення вищезгаданої моделі. Сутність кожного з компонентів розкрито цілком зрозуміло та у єдиному концептуальному ключі з наголосом на їх функціональній єдності. Відтак запропонований набір компонентів психологічної моделі організованості та їх показників цілком прийнятний в якості основи для емпіричного дослідження психологічних особливостей формування організованості майбутнього офіцера пенітенціарної служби, якому присвячено другий розділ дисертаційної роботи.

В рамках емпіричного дослідження автор, спираючись на обрані методи дослідження, розкриває зміст інваріативного ядра професійно-важливих якостей, порівнює показники структурних компонентів організованості офіцерів-пенітенціаріїв та курсантів, а також з'ясовує особливості динаміки компонентів організованості у курсантів в процесі навчання.

Третій розділ дослідження, присвячений розгляду шляхів формування організованості у майбутніх офіцерів, постає як змістовний підсумок дисертаційного дослідження. Коректно поставлений формувальний експеримент та використання авторського тренінгу як засобу розвитку актуальних компонентів організованості дозволили у підсумку отримати не тільки підтвердження теоретично обґрунтованих положень, але й дієвий інструментарій практичної роботи з курсантами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше створено психологічну модель організованості у контексті аналізу змісту діяльності співробітника пенітенціарної служби та обґрунтовано шляхи формування його організованості; з'ясовано особистісні передумови розвитку організованості; визначено показники та критерії організованості майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв. Було також розширено та доповнено уявлення про основні тенденції та особливості розвитку організованості майбутнього пенітенціарія у процесі навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання розробленої та апробованої програми розвитку організованості, реалізованої у тренінговому форматі, у роботі як з молодим поповненням навчального закладу, так і в системі службової підготовки більш досвідчених фахівців. Цілком погоджуємось з висновком автора про можливість успішного застосування адаптованої версії розробленої програми підготовки у роботі з іншими категоріями працівників.

Основні положення роботи пройшли належну апробацію, зміст роботи було відображено у статтях, опублікованих у фахових виданнях. Завдяки проведеному дослідженню окреслено напрямки можливих подальших досліджень, зокрема пов'язаних з гендерною специфікою прояву організованості, зв'язку організованості з явищами професійного вигорання та ін.

Достовірність результатів дослідження забезпечена обраною методологічною основою, сукупністю теоретичних та емпіричних методів дослідження, а також застосуванням методів математичної статистики.

При цьому можна відзначити такі моменти:

1. На рис. 1.1 виглядає зайвою стрілка, спрямована від компонента «Показники» в напрямку компонента «Осмысленість», оскільки вона дублює стрілки, розташовані праворуч. Компонент, який у запропонованій моделі отримав назву «рефлексивно-оцінний», було б краще назвати «рефлексивно-оцінковим».

2. Виглядає так, що запропонована психологічна модель організованості може застосовуватися до різних груп професій, принаймні автор не виокремлює в ній якихось специфічних компонентів, актуальних саме для офіцерів пенітенціарної служби на відміну від інших професіоналів. Але при цьому модель подається, як «психологічна модель організованості майбутнього офіцера пенітенціарної служби», що, на нашу думку, не виправдано звужує поле її застосування.

3. На сторінках дисертаційної роботи організованість подається здебільшого як властивість, але згадується також і як якість. Робота б виграла, якби автор приділив увагу аналізу співвідношення цих ракурсів організованості у контексті викладення теоретичного матеріалу.

4. У поєднанні з методом експертного оцінювання та анкетами автор використовує два психологічних тести – тест організованості О.І.Крупнова та шістнадцятифакторний опитувальник Р.Кеттелла. Такий досить вузький набір діагностичних інструментів робить результати дослідження надто прив'язаними до їх особливостей та недоліків.

5. На рис. 2.6 - 2.9 допущено помилку у шкалі стенів, оскільки мінімальне значення за цією шкалою дорівнює не нулю, а одиниці, а середнє – не 5 а 5,5. При цьому в тексті на с. 57 цілком коректно зазначається, що середнє значення шкали стенів дорівнює 5,5.

6. В емпіричній частині дослідження автор показав своє вміння аналізувати блоки діагностичних шкал психологічних опитувальників. Але дискусійним видається підхід до визначення міри адекватності самооцінки на основі блоку факторів С, G, M, Q3 опитувальника Р.Кеттелла.

Цілком очевидно, що перераховані моменти не є істотними з точки зору оцінки підсумкових здобутків розглянутого дослідження, а стосуються уваги до окремих положень дискусійного характеру або можливої спрямованості подальших досліджень.

Як змістовна сторона роботи, так і її оформлення відповідають встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України до таких

наукових праць. Дисертація є завершеною роботою, у якій представлені науково обґрунтовані результати дослідження, які у їх сукупності вирішують конкретні завдання створення психологічних умов формування організованості майбутніх офіцерів пенітенціарної служби.

Автор дисертаційної роботи «Психологічні особливості формування організованості у майбутніх співробітників державної пенітенціарної служби України» Шамрук Олег Павлович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри авіаційної психології
Національного авіаційного університету
Петренко О.В.

Підпис завідувача кафедри авіаційної психології Петренка О.В. засвідчую
Вчений секретар Національного авіаційного університету

"1" грудня 2015 р.

О.І. Варченко